

Sendt med e-post til postmottak@kud.dep.no

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Oslo, 5. september 2014

Deres ref.: 14/3035 SFA:MK

Høringsuttalelse om forslag til endringer i åndsverkloven – avtalelisens og gjennomføring av EUs hitteverkdirektiv (2012/28/EU)

Vi viser til Kulturdepartementets høringsbrev av 1. juli 2014 og høringsnotat med forslag til endringer i åndsverkloven, og vil med dette uttrykke Kopinors synspunkter på noen av forslagene som fremmes. Kopinors medlemsorganisasjoner vil inngi egne høringsuttalelser så langt de finner det ønskelig.

Kopinor støtter i hovedsak innføring av en generell avtalelisensbestemmelse, men ønsker at departementet avklarer enkelte punkter. Kopinor går imot forslaget om subsidiær nemndslisens, og mener det er tvilsomt om forslaget er i tråd med internasjonale regler om opphavsrett. Dersom en slik ordning innføres, må den i så fall begrenses til kun å gjelde forhold knyttet til beregning og fastsettelse av vederlag.

Når det gjelder gjennomføringen av hitteverksdirektivet, deler vi departementets vurdering om at avtalelisensordningen vil utgjøre et naturlig alternativ til det system som hitteverksdirektivet innfører, og vi går derfor ikke nærmere inn på de enkelte bestemmelsene.

Generell avtalelisens

Kopinor deler departementets syn på at en generell avtalelisensbestemmelse vil kunne supplere gjeldende bestemmelser og muliggjøre lisensiering av nye områder der det oppstår behov for lisensiering. Vi mener det er hensiktsmessig at det foreligger et krav om godkjenning av organisasjoner for at en forhandlet avtale skal gis avtalelisensvirkning. Gjeldende godkjenningsordning legitimerer etter vår erfaring avtalelisensordningen generelt, og ordningen bidrar til et mer bevisst forhold til rettighetsforvaltningen og overdragelse av rettigheter til organisasjoner.

Vi antar at departementets vurdering av organisasjonene både vil gjelde representativitetskravet knyttet til det nærmere definerte området godkjenningen søkes for, og dessuten om området i seg selv er tilstrekkelig avgrenset og i samsvar med forutsetningene for avtalelisens.

MEDLEMSORGANISASJONER

Den norske Forfatterforening
Den norske Forleggerforening
Fagpressen
Forbundet Frie Fotografer
GRAFILL (Norsk organisasjon
for visuell kommunikasjon)
Mediebedriftenes Landsforening

Musikkforleggerne
NOPA Norsk forening for
komponister og tekstforfattere
Norges Fotografforbund
Norsk faglitterær forfatter- og
oversetterforening
Norsk Journalistlag

Norsk Komponistforening
Norsk kritikerlag
Norsk Oversetterforening
Norsk Redaktørforening
Norsk Revyforfatterforening
Norsk Tidsskriftforening

Norske Barne- og
Ungdomsbokforfattere
Norske Billedkunstnere
Norske Dramatikeres Forbund
Norske Kunsthåndverkere
Ny Musikk Komponistgruppe

ADRESSE

Postboks 1663 Vika, 0120 Oslo
Tlf.: 23 10 74 00 Faks: 23 10 74 10
E-post: kopinor@kopinor.no
Bankgiro: 5005.05.79848
Org.nr.: 964250340

www.kopinor.no

På gjeldende avtalelisensområder der Kopinor har avtaler (åvl. § 13b, § 14 og § 16a), har departementet lagt opp til godkjenning av alle Kopinors opphavsmannsorganisasjoner, og av Kopinor som sådan (bl.a. av hensyn til å sikre utgiveres og utenlandske rettighetshaveres interesser). Mener departementet at det vil være nødvendig med ny godkjenning av hver enkelt opphavsmannsorganisasjon, samt av Kopinor, for hvert enkelt område som oppstår?

Det er videre ønske om avklaring når det gjelder hvilken rekkefølge en godkjenning skal skje – før avtale forhandles og inngås eller etter (slik ordningen praktiseres i Danmark).

Vi mener det bør legges opp til en fleksibel ordning, slik at godkjenning enten kan skje i form av at organisasjonene godkjennes i forkant av forhandlinger for et nærmere definert område eller at godkjenningen gis etterskuddsvis for et område som er konkret definert i en avtale, og videre at godkjenningen kan gis virkning også for liknende avtaler innenfor samme område. Av arbeidsbesparende hensyn bør en forvaltningsorganisasjon kunne søke både på vegne av seg selv og sine opphavsmannsorganisasjoner, og så lenge vilkårene fortsatt er oppfylt, bør en godkjenning kunne gis ubegrenset i tid.

Subsidiær nemndslisens på undervisningsområdet

Departementet påpeker selv at avtalelisens ikke er ansett som en avgrensning av opphavsretten, men som en form for rettighetsforvaltning. Dette har vært begrunnet med at avtalelisensen bygger på en frivillig forhandlet avtale, og at det er rimelig å legge til grunn at organiserte rettighetshavere har inngått fornuftige avtaler som ikke er til skade for utnyttelsen av tilsvarende verk. Med subsidiær nemndslisens innfører departementet i realiteten i siste instans en tvangslisens for samtlige rettighetshavere. En slik ordning må vurderes opp mot Norges internasjonale forpliktelser etter Bernkonvensjonen. Departementet «legger etter en helhetsvurdering til grunn at forslaget er forenelig med tretrinnsprinsippet». Vi stiller oss tvilende til dette.

Departementet vektlegger opplæring og utdanning som et viktig samfunnsområde og at hensynet til balansen mellom opphavsmannens enerett og vesentlige samfunnshensyn tilsier at det finnes en slik mulighet for konfliktløsning i loven. Det gjentas dessuten flere ganger at dette vil være en siste utvei. Til det siste er å si at veien til Vederlagsnemnda kan bli kort dersom partene ikke lenger har noe press på seg i forhandlingene.

En konfliktsituasjon er ikke ønskelig for noen av partene, men er en naturlig del av frie forhandlinger, hvor begge parter må strekke seg. Ved kopistoppen i kommunene i 2006 tapte rettighetshaverne et betydelig vederlagsbeløp, og det sier seg selv at det ikke er med lett hjerte man kaster kortene i en forhandling. På utdanningssektoren forhandler Kopinor med profesjonelle aktører som KS og Universitets- og høgskolerådet, som representerer store brukergrupper, og det er ikke riktig å si at balansen har vært i brukernes disfavør.

Vederlagsnemnda kan etter vår mening være et fornuftig organ for å løse en låst forhandlings-situasjon, men da som en frivillig ordning. Ved årsskiftet 2005/06 foreslo Kopinor umiddelbart etter at meklingen mellom KS og Kopinor ikke førte fram, å henvise saken til Vederlagsnemnda. Videre har Kopinor ved senere anledninger ønsket å drøfte med våre motparter på utdanningsiden å ta inn bestemmelser i avtalen om at uenighet om vederlag skal henvises til Vederlagsnemnda, men uten å få gjennomslag for det.

Våre største forhandlingsmotparter på undervisningsområdet har ikke hatt fullmakt til å binde sine medlemmer, og partene fremforhandler derfor mønsteravtaler som så tilbys den enkelte kommune eller UH-institusjon. Det må derfor stilles spørsmål om hvem en nemndsavgjørelse eventuelt vil være bindende for.

75 % av vederlaget Kopinor henter inn, kommer fra utdanningssektoren. For våre rettighetshavere som skaper og utgir lærebøker og akademisk litteratur, er denne sektoren primærmarkedet. Kopiering av slike verk griper klart inn i disse rettighetshavernes normale utnyttelse av verkene, og det er derfor avgjørende at de har eneretten i behold og at avtalenes begrensingsregler og vederlag fastsettes gjennom frie forhandlinger.

Departementets behandling av forholdet til EU-retten framstår etter Kopinors oppfatning som lite grundig. Grunnlaget for at avtalelisens ikke anses å være et unntak fra eneretten – den frivillige forhandlede avtalen – faller bort når vilkårene skal fastsettes av en nemnd. EUs opphavsrettsdirektivs uttømmende liste over unntak fra eneretten må dermed anses å være relevant, og vi ser ikke at departementets forslag kan hjemles her. Departementet viser blant annet til at løsningen etter dansk rett anses fullt forenelig med EU-reglene, men utover en oppsummerende konklusjon om at «Lovforslaget inneholder ikke EU-retlige aspekter», ble temaet ikke drøftet i det danske lovforslaget (ref. «Forslag til Lov om ændring af ophavsretsloven», fremsatt 30. januar 2008). Etter den danske ordningen kan for øvrig nemndsavgjørelser bringes inn for domstolen.

Norske myndigheter er ansvarlig for at det ikke innføres ordninger som er tvilsomme etter internasjonale lover og forpliktelser, og eventuelle klager vil først og fremst måtte rettes til myndighetsnivå. Når mange land har fått øynene opp for avtalelisensordningen, er en uriktig fortolkning og implementering av konvensjoner og EU-direktiv spesielt uheldig fordi det vil kunne føre til økt skepsis til den nordiske avtalelisensordningen i sin alminnelighet.

Avtalelisens er et verktøy for å inkludere utenforstående rettighetshaveres verk i en frivillig forhandlet avtale mellom en representativ organisasjon av rettighetshavere og en bruker. Hvilke rettigheter som overføres fra de individuelle rettighetshaverne til grunnorganisasjonene og videre til Kopinor, varierer etter type verk (tekst, musikk, bilder mv.), publikasjoner (bøker, tidsskrift, noter mv.) og områder (undervisning, virksomheter, bibliotek mv). Hver rettighetshavergruppe definerer – i forhandlinger med avtalepartene og gjennom Kopinors beslutningsprosedyrer – rammene og begrensningene med hensyn til hvilke og hvor mye av en publikasjon som kan kopieres og hvordan kopiene kan benyttes. En nemnd vil ikke ha praktisk kompetanse og bør ikke ha juridisk kompetanse til å fastsette og eventuelt overstyre slike vilkår/begrensninger i mandatet fra grunnorganisasjonene og deres medlemmer.

Innvendinger fra den danske forleggerforeningen i hørings svar av 5. november 2007 til det danske Kulturministeriet om «Ophavsrettslicensnævnets» kompetanse ble for øvrig imøtekommet av ministeriet, som i sitt høringsnotat av 30. januar 2008 presiserte at den foreslåtte ordning om nemnd ikke innebærer at «rettighetshaverne kan tvinges til at inngå kollektive aftaler med aftalelicensvirkning».

På denne bakgrunn anmoder vi departementet om at forslaget om tvungen subsidiær nemndslisens (§ 38 siste ledd) ikke fremmes. Dersom departementet likevel velger å fremme

forslaget, er det maktpåliggende at nemndas kompetanse begrenses snevert til spørsmål knyttet til beregning og fastsettelse av vederlag.

Hvis forslaget om subsidiær nemndslisens opprettholdes, mener vi dessuten at det foreslåtte tillegg i § 13b («eller eksemplarframstillingen skjer etter tillatelse gitt av nemnd etter bestemmelsene i § 38 femte ledd») er misvisende og bør utgå. Det vil etter vår forståelse fortsatt måtte ligge en avtalelisensavtale mellom en representativ organisasjon og bruker til grunn for utnyttelsen – betingelsene for avtalelisens etter § 36 første ledd jf. § 38a må være oppfylt – selv om vilkårene i avtalen skulle bli fastsatt av en nemnd etter forslaget § 38 siste ledd. (Det skal vel for øvrig henvises til § 38 *fjerde ledd*, ikke femte, dersom nemndsordningen for videresending av verk i kringkastingssendinger oppheves).

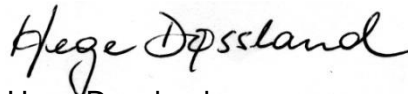
Avtalelisensbestemmelsen i § 16a

Vi støtter forslaget til endring i åvl. § 16a som muliggjør avtalelisensavtale om «offentliggjorte» verk, og at det i dagens situasjon er fornuftig at dette begrenses til kunstverk og fotografiske verk.

Vennlig hilsen
KOPINOR

Yngve Slettholm
administrerende direktør

Hege Døssland
avdelingssjef